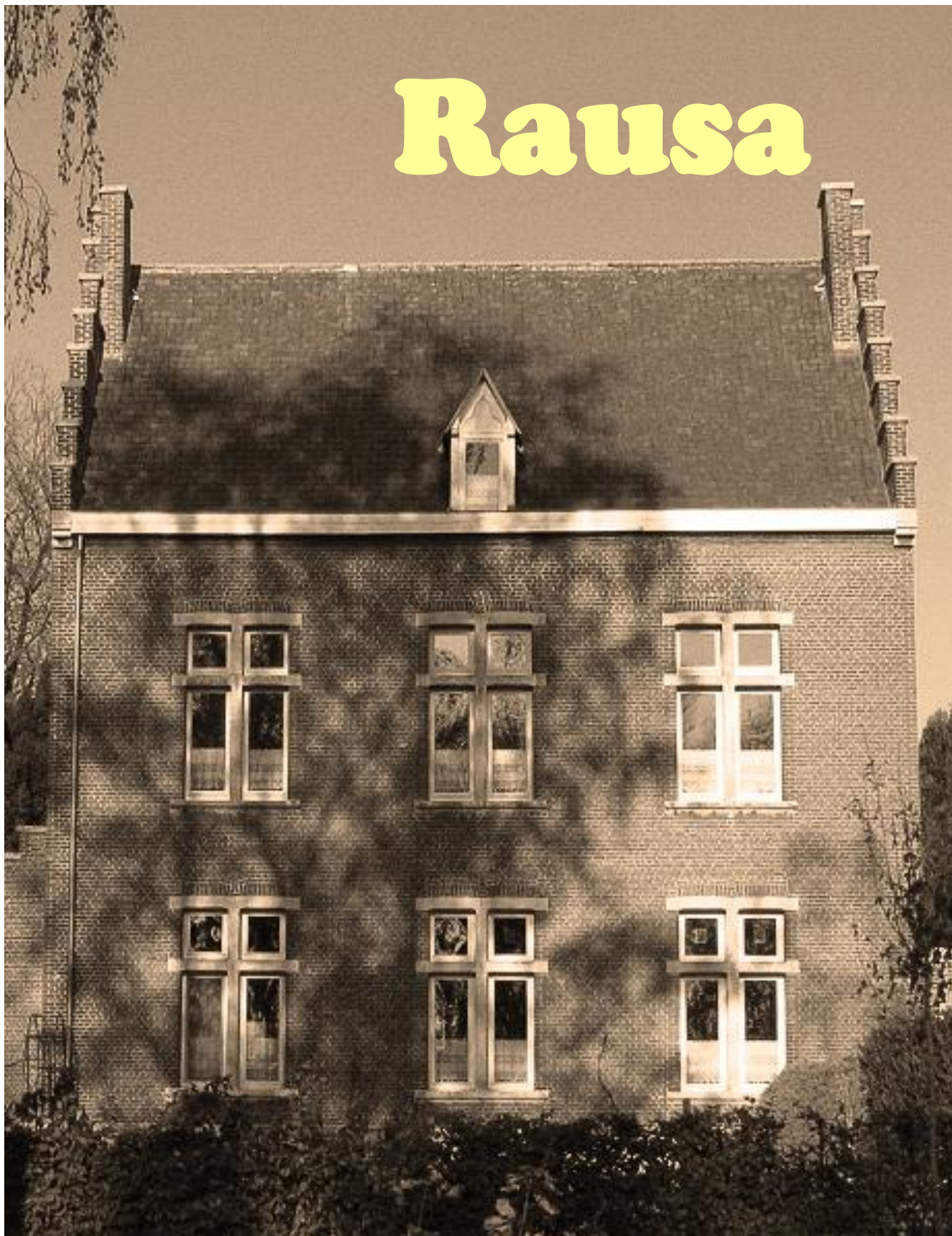

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem

Versijnt 10 maal per jaar. Derde jaargang nr. 2, Roosdaal, maart 2015

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en
Strijtem

Secretariaat en
verantwoordelijke
uitgever:

Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: Jan De Mont,
Luc Van Cauwelaert, Rik
Borginon, Herman Van
Herreweghen, Bart
Caulier, Marc Muylaert,
Karen Van Schuerbeek

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is
verantwoordelijk voor
haar/zijn bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een
eenvoudig bericht te
sturen naar
rausa@skynet.be. Het
tijdschrift is ook in
gedrukte versie
beschikbaar, maar dan
kost een jaarabonnement
€ 20- te storten op
BE 97 8601 1557 2549

©

Zonder voorafgaande
toestemming van Erfgoed Rausa
mag niets uit deze uitgave
worden vervoelvoudigd en/of
openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie of
op welke andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt tien maal per jaar:
februari, maart, mei, juni, augustus, oktober, novem-
ber en december in digitale versie en op aanvraag in
gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis. Wie
een gedrukte versie wil, kan die aanvragen tegen
twee euro per nummer (exclusief portkosten) of een
jaarabonnement van € 20.

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil
bezorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag
inleveren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 054 32 33 64

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	om te beginnen
Blz. 3	twee eeuwen na Waterloo
Blz. 4	terugblik
Blz. 5	Rausa in actie
Blz. 6	twee revolutionaire broers
Blz. 11	vergeten helden
Blz. 13	Koning Willem I en Ledeberg
Blz. 17	(niet meer zo) vers van de pers
Blz. 18	klap van hier
Blz. 19	nooit meer thuis
Blz. 20	uitsmijter

Op de voorpagina:

Achtergevel van de pastorie van Onze-Lieve-
Vrouw-Lombeek (fotograaf onbekend)

twee eeuwen na Waterloo

Wij durven vermoeden dat er niet zoveel erfgoedverenigingen zijn die het klaarspelen om zelf een grote theaterproductie op touw te zetten. Bij Erfgoed Rausa is men druk bezig om dit wél voor mekaar te krijgen. Al een paar maand wordt er druk gerepeteerd, aan decors geknutseld en belichtingsplannen uitgetekend. Over enkele dagen staat een ploeg van meer dan dertig enthousiastelingen op de planken van het Koetshuis. Wie haar/zijn zitje vergat voor te behouden is er aan voor de moeite, op het ogenblik dat we dit schrijven zijn alle kaarten de deur uit. Het initiatief (in samenwerking met Davidsfonds Roosdaal en de Nacht van de Geschiedenis) om een evocatie te brengen over de bewogen periode van het begin van de 19de eeuw in onze streek slaat dus aan.

Toen we begonnen met het project wisten

we zelf nog niet hoeveel schokkende gebeurtenissen zich in onze dorpen hebben afgespeeld. Met de theaterproductie 'Onderweg naar Waterloo' en een artikelenreeks over deze periode in dit en de volgende nummers van ons tijdschrift, wil Rausa deze blinde vlek in het Pajots geheugen ontsluiten. Natuurlijk kijken we in het tweede nummer van onze derde jaargang ook even terug naar wat wij de voorbije maand op touw hebben gezet (of wat er aan interessants te beleven viel op erfgoedgebied in onze streek) en blikken we vooruit naar alweer een goed gevuld en boeiend voorjaar. Onze redactieploeg schreef opnieuw de vaste rubrieken vol en we kregen enkele knappe stukjes binnen die we de erfgoedliefhebber niet willen onthouden.

De krokussen bloeien, de dagen lengen zienderogen, wij zijn klaar voor de lente!
WE

**Dinsdag 24 maart, 20.30 uur
GC Het Koetshuis**

creatie én (voorlopig) enige opvoering

Onderweg naar Waterloo

uitverkocht

Rausa jrg.3, nr 2 Blz. 3

Op **14 februari** 2015 bracht een delegatie van Erfgoed Rausa (Roosdaal) een bezoek aan de lokalen van Familiekunde Vlaanderen, afdeling Dilbeek. De actieve genealogen hebben hun bijzonder ordelijk ingericht archief op de eerste verdieping van het fraaie 'Schoolmeestershuis' op het dorpsplein van Groot-Bijgaarden. De vijfkoppige delegatie (allemaal mannen die hun echtgenotes op Valentijnsdag dus in de steek lieten) werd hartelijk ontvangen door voorzitter André Janssens.

Alle kastdeuren gingen voor ons open. Op de schabben zagen we een schat aan familiekundige publicaties, aangevuld met algemene informatie over erfgoed. Wij vonden er zelfs onze eigenste Davidsfondsklokjes, keurig ingebonden.

Met een "hier moet ik binnenkort zeker terugkomen" nam de Rausaploeg dankbaar afscheid van de Dilbeekse geestesgenoten.

Het zou ons niet verbazen mochten een aantal van onze mensen intussen hun aanvraag voor lidmaatschap al hebben ingediend. Wie dat voorbeeld wil volgen krijgt alle info op: www.fv-dilbeek.familiekunde-vlaanderen.be.

De Roosdaalse connectie

In de foyer van GC Het Koetshuis liep van 5 tot 15 maart de tentoonstelling van Gust Borloo. Dorpsgenoten die Gust nog kenden uit hun jeugd waren verbaasd over het grote talent dat onze uitgeweken dorpsgenoot etaleerde.

In de erfgoedkelder liep tegelijk ook een retrospectieve tentoonstelling met reproducties van drie andere met Roosdaal gelieerde artiesten die in het vorige Rausa-nummer uitgebreid werden besproken: Maurits Van Saene, Henri Evenepoel en Marie-Thérèse De Saeger.

Tijdens de opening van de tentoonstelling kregen de meer dan 50 aanwezigen deskundige uitleg van Luc Van Cauwelaert.

Binnenkort zullen fragmenten van deze tentoonstelling te zien zijn in het gemeentehuis. Daar wordt de 'erfgoedkast' aangekleed met reproducties en teksten die in de erfgoedkelder werden geëxposeerd.

Het is overigens de bedoeling in de toekomst andere artiesten met een Roosdaalse binding aan bod te laten komen.

WE

DE COLLECTIONEURS

PRIVÉ COLLECTIES IN PAJOTTENLAND & ZENNEVALLEI

ERFGOEDDAG

26 04 2015

50 jaar Roosdaal

ACTIVITEITEN EN TENTOONSTELLINGEN IN BEERSEL, BEVER, BOGAARDEN, OILBEEK, DROGEBOS, GAASBEEK, GOOIK, HERNE, LENNIK EN ROOSDAAL.

VIND HET REGIOPROGRAMMA OP WWW.DECOLLECTIONEURS.BE OF WWW.ERFGOEDDAG.BE

Vlaanderen verbodding werkt

Uiteraard slaan Erfgoed Rausa, het gemeentebestuur van Roosdaal en de Cultuurraad ook in 2015 de handen in mekaar om er een opwindende **erfgoeddag** van te maken!!!

Op **zondag 26 april** moet je gewoon eens binnenlopen in GC Het Koetshuis. Om 11 uur, 13 en 15 uur kun je op groot scherm genieten van de legendarische **Roosdaalse Revue** waarmee het Koetshuis in 2008 zijn theater opende. Ontdek de clichés waarmee de Roosdaalse dorpen zichzelf graag plagen, laat je meeslepen door de originele muziekjes en amuseer je met de plezante dialogen.

In de erfgoedkelder loopt die dag ook een tentoonstelling rond **50 jaar Roosdaal**. Kom snuisteren in documenten, foto's en getuigenissen van een halve eeuw geleden. Dé klapper op deze tentoonstelling is ongetwijfeld de projectie van een fragment uit een BRT-uitzending van 1966. Het onvergetelijke programma Echo wijdde toen een uitzending aan de 'Roosdaalse kwestie'. Een hilarische getuigenis!

Ook de prachtige fotocollage 'Roosdaal vroeger en nu' van Jan De Mont wordt permanent vertoond en in de foyer zitten we helemaal in het thema van de erfgoeddag: de collectioneurs. Het Locje tovert de foyer van GC het Koetshuis om tot een 'droomtreincircuit'. Nostalgie voor heel jong en veel minder jong. Ten slotte bieden we de bezoekers het speciale Rausanummer 'Roosdaal 50' aan.

En dan is er ook nog dit...

Op 2 april houdt Erfgoed Rausa zijn halfjaarlijkse **Algemene Vergadering**. Wij luisteren graag naar jouw suggesties. Als je onze vereniging wil inspireren, stuur dan je suggesties naar rausa@skynet.be

Wij zetten de deur van de **erfgoedkelder** open (van 9 tot 12 uur) op 4 april, 2 mei en 6 juni. Kom een praatje slaan, laat je verwonderen door de prachtige foto's op onze computer of exploreer de uitzonderlijke boeken in onze bibliotheek!

Wij duiken de kelder van het gemeentehuis in om te werken aan het **archief** op 7 april, 5 mei, en 2 juni (14 tot 17 uur). Helpende handen zijn zeer welkom.

En dan is er ook nog de **regionale erfgoedbijeenkomst** op 6 juni, georganiseerd door Erfgoedcel Pajottenland-Zennevallei. Altijd een aanrader!

Het verhaal van twee revolutionaire broers

Bij een bezoek aan de kerk van Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek heb je je misschien ook al verwonderd afgevraagd wat die monumentale grafstèle van pastoor Vonck en het bovenliggend glasraam voor Jan-Frans Vonck betekenen. Wat was de betekenis van deze twee broers voor Brabant en voor de Lombeekse dekenij? Hoe komt het dat meer dan tweehonderd jaar na hun dood hun gedachtenis nog steeds voortleeft?

In verschillende afleveringen zullen wij hun geschiedkundig belang onderzoeken en ook de rol die de pastorie van Lombeek en haar priester-deken hierin speelden.

**Jan-Frans Vonck, advocaat,
progressieve leider van de
Brabantse Omwenteling.**

**Benedictus Hieronymus Vonck,
geasermenteerd priester (*),
Deken te O.L.V.-Lombeek**

(*) Bij Hubert De Bolle lezen we in 'Roosdaal van A tot Z: Een geasermenteerde priester heeft de eed (le serment) gezworen van haat tegen de monarchie en van trouw aan de Franse Revolutie.

Vooraf:

1 december 1792: Jan-Frans Vonck wordt voorlopig begraven in Rijsel. Enkele dagen later laat pastoor Vonck het lichaam ontgraven. Zo zou hij voldoen aan de ultieme wens van Jan-Frans, begraven te worden naast zijn ouders. Pastoor Vonck laat het lichaam van zijn broer, de advocaat en liberaal-democraat Jan-Frans, overbrengen naar Baardegem. In een loden kist wordt hij vervoerd naar zijn geboortedorp. Hij wordt er begraven aan de buitenkant van de Sint-Jozefkapel, het kerkje waar binnenin het familiegraf van de familie Vonck zich bevindt.

Zomer 1923: in Baardegem was Frans De Wolf een put aan het delven langs de kerkhofmuur voor pastoor Cornelis, overleden aan de gevolgen van tyfus. Plots kwam Frans ontdaan aangelopen en riep:

Rausa jrg.3, nr 2 Blz. 6

"ik em de kist va Vonck gevonnen en dou komt bloed ooët". Het was de loden kist van Vonck waaruit roestkleurig water druppelde. Met toestemming van de procureur hakte men de kist verder open. Naast het gawe skelet vond men een muts waaraan nog pruikhaar vast hing. De jonge Vonck en zijn muts werden vereeuwigd in brons. Het beeldje staat te pronken in de schaduw van de Sint-Margarethakerk van Baardegem.

**DEEL 1:
de jeugd- en studiejaren, de stichting
van het advocatenkantoor in Brussel**

Het gezin Vonck

Jan-Frans Vonck werd op 29 november 1743 geboren als zoon van het welgestelde boerenechtpaar Vonck-Van Nuffel.

Baardegem

Zijn jongere broer Benedictus Hieronymus werd geboren in 1745. De drie jongere zussen heetten Maria Anna Josepha, Anna Margaretha en Maria Theresa. Het gezin was heel welgesteld, onder andere dankzij een reeks gelukkige erfenissen van landbouwgrond in Baardegem en Moorsel. Zij bouwden aan het begin van de toenmalige Hoogstraete, aan de rand van het dorp, midden hun landbouwgronden een grote vierkanthoeve met een afzonderlijke woongeleghenheid, 't *Kasteeltje*' geheten.

De ouders voedden hun kinderen zeer sociaal op. In het geslacht Vonck vond men priesters, armenmeesters, kerkmeesters, schepenen, baljuws en burgemeesters in Baardegem, Meldert, Opwijk, Asse en Affligem. Zij hadden een uitgebreid sociaal wereldlijk en geestelijk netwerk in wat men nu de *Falluintjesstreek* noemt (afgeleid van de Faluns, schelpenbanken, alom aanwezige delfputten van kalkzandsteen). Die sociale bewogenheid erfden de kinderen van hun ouders. De jongens zullen een belangrijke rol spelen in de democratische vleugel van de latere Brabantse Revolutie. De kinderen Vonck liepen lagere school in hun geboortedorp bij kosteronderwijzer Gillis Heyvaert. Zeker Jan-Frans, die vijf jaar was op het einde van de Oostenrijkse Successieoorlog (1743-1748), heeft bewust de bezetting meegemaakt van de Franse legers van Lodewijk XV. Brandschatting, oorlogsbelasting en verplichte legering van troepen bij de boeren waren het lot van de Zuidelijke Nederlanden.

De Studiejaren in Baardegem

Na hun jaren in de dorpschool ontvingen Jan-Frans en Benedictus in 1753 samen hun heilig vormsel uit de handen van de abt van Affligem, de beroemde abt Beda Regau. Benedictus, de jongste, was amper 8 jaar.

'De dorpschool' van Ferdinand De Braekeleer

Studiejaren in Geel en in Leuven.

Met een verschil van een jaar deden beide broers hun voorbereidende studies bij de Jezuiten in Brussel om vervolgens hun gymnasiumstudies te voltooien in de bekende *Latijnse School* van Geel. Deze school werd gesticht eind 14de eeuw en werd in de 16de en 17de eeuw beroemd omwille van haar methode van de dialectica (door middel van tegenspraak tot de waarheid komen). Er kwamen leerlingen van overal, Haarlem, Namen Brussel, Oostende enz.. Een uitzonderlijk aantal studenten van het instituut onderscheidde zich later als primussen aan het College de Valk, de voormalige Artes-faculteit (grammatica, retorica, logica en mathematica) in Leuven, opgericht in 1434, waarin de faculteit rechtsgeleerdheid is ondergebracht. De vaardigheden die Vonck daar verwierf zullen hem later in zijn juridisch ambt aan de top brengen.

Opmerkelijk: Hendrik van der Noot, later aanvoerder van de *Statisten*, zal zowel in Geel als in het College de Valk in Leuven samen met de broers Vonck studeren.

College de Valk, Leuven

Beide broers gingen filosofie studeren in Leuven. Benedictus Hieronymus Vonck zette na die twee jaar zijn priesterstudies voort aan het seminarie en werd priester gewijd in 1770.

Jan-Frans Vonck zette aan het college De Valk zijn studies verder. In beide rechtsgeleerdheden (kerkelijk en burgerlijk recht) behaalde hij de graad van licentiaat. Hij was een briljant student. Hij werd derde van meer dan 108 studenten in de richting Filosofie.

Het maatschappelijk belang van zijn familie kunnen wij afleiden uit het feit dat de pas benoemde Oostenrijke kardinaal von Franckenbergh hem in 1772 in zijn privékapel de lagere kerkelijke graad toediende. Hij zou ongehuwd blijven. Onder de Franse bezetting in 1792 werden de broers Vonck en de kardinaal geduchte tegenstanders. De macht die de kardinaal als overste had zou hij misbruiken om priester Vonck te koeioneren na de Brabantse Revolutie. Ondanks Voncks revolutionair gedachtegoed, verworven door de studie van de Franse Verlichting en inzonderheid van Rousseau, zou hij diepgelovig blijven en materieel onthecht. Bij testament deed hij een ganse reeks legaten, waaronder studiebeurzen (waarvan er vandaag nog steeds één bestaat).

Uit zijn verder levensverhaal leren we dat hij last had om zich te verplaatsen door de vochtige en vervuilde stadslucht, vooral in de zomer. Daarom verplaatste hij zich bij voorkeur 's nachts.

Met quasi zekerheid mogen wij een longziekte vermoeden, mogelijk chronische astma. Op amper 49-jarige leeftijd stierf hij uitgeteerd in Rijsel.

Advocatenkantoor Vonck

Jan-Frans Vonck sticht zijn advocatenkantoor in 1767. Het is gevestigd aan de Koolstraat die uitgeeft op het Martelarenplein. Dit grote plein werd in 1775 als één groot geheel gerealiseerd door de stadsarchitect en Ingenieur Claude Fisco, geboren te Leuven, maar van Genuese afkomst.

Het Martelarenplein, Brussel

Het project had 56 loten die verplicht onder hetzelfde gabariet (omgrenzingsprofiel) en met identiek uitzicht werden uitgevoerd. Om het plein elegantie te geven werkte hij de bovenverdiepingen in onderdakgevels. Het geheel is zeer elegant. Fisco bouwde ook het neoclassicistische College De Valk in Leuven, een enorm complex van aula en studentenverblijven. Hij was lid van de 2de Loge 'l' Equité' (de billijkheid) van Brussel. Langs deze weg leerde hij het geheim genootschap 'Pro Aris et Focis' vrij vertaald 'voor Outer en Heerd' kennen. Later zal hij als ingenieur zeer nuttig zijn bij de bouw van de versterkingen voor de Brabantse opstandelingen.

Nu zetelen op dit plein naast de minister-president van de Vlaamse regering ook meerdere Vlaamse ministeriële kabinetten. De vele groene percelen op de Ferrariskaart tussen de Koolstraat en de stadswal verwijzen naar de groentecultuur.

Ook de naamgeving *Koolstraat*, *Bloemenstraat*, *Perseliestraat* e.a. verwijzen naar de tuinbouwcultuur in het gebied van het Brusselse Broek. Deze gronden waren dan ook zeer geschikt voor de ontwikkeling van grootschalige bouwprojecten, de groenteteelt zal zich verplaatsen naar percelen buiten de stadswal.

Vonck hield hier kantoor op korte afstand van de Grote Markt, van Sint-Goedele, van de Koudenberg, het Warandepark en het Paleis der Natiën. Vanaf hier kon hij snel en ongezien de stad verlaten, hetzij westelijk langs de Vlaamse Poort (richting Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek) hetzij noord-oostelijk langs de Lakense poort (richting Bekkerzeel en Baardegem).

Vonck en Lombeek

de pastorij van Lombeek

Vanaf 1780 gaat Jan-Frans Vonck regelmatig voor verscheidene weken de gezonde en helende lucht van Lombeek opsnuiwen bij zijn heerbroer, priester Vonck, waar hij op de pastorij verbleef. Gezien zijn gedwongen ascetische levenshouding (door zijn wankele gezondheid), zou deze graatmagere advocaat spijtig genoeg de helende kracht van de Faro niet mogen genieten. Met zekerheid weten wij dat hij zich vermaakte in boeiende en dialectische discussies met zijn broer pastoor. Aanvankelijk ging het over de theoretische principes van de Verlichting, later over de praktische organisatie van de Brabantse opstand.

Ter informatie: als men hier spreekt over *Brabant*, dan gaat het om Belgisch Brabant, de provincie Antwerpen, het Hollandse Noord-Brabant met Breda en 's Hertogenbosch en delen van Limburg.

Het advocatenkantoor Vonck: een revolutionaire kweekvijver.

Jan Frans Vonck

Zijn advocatenpraktijk te Brussel ontwikkelde zich snel tot een succesrijke bloeiende en boeiende praktijk die zich niet enkel met advocatuur bezig hield. Hij beheerde als notaris-advocaat de belangen van de abdij van Tongerlo en van de Coudenberg en als advocaat-fiscaal van de hoofdkerk van Brussel, Sint Goedele. De zeer rijke en invloedrijke abdij van Tongerlo gaf later onderdak en financiële steun aan de opstandelingen die in Breda legerden. In 1772, amper 29 jaar, werd hij benoemd tot advocaat bij de Raad van Brabant. Rond zijn kantoor groepeerde zich vanaf 1795 een groep van progressieve juristen, adellijke heren, prelaten en rijke handelaars die hij bij hem thuis verzamelden. Pieter Emmanuel de Lausnay, Jan-Baptist Verlooy, Martin De Brouwer en Willem Willems waren de voornaamste juristen.

Ondanks hun rijke afkomst waren zij zeer sociaal bewogen. Zij ontmoetten elkaar in de 2de loge (er waren 3 loges in Brussel) van Brussel waar zij elkaar leerden kennen en gegrepen werden door de Verlichting en vooral door 'Le Contrat Social' van de zachtaardige Jean-Jacques Rousseau. Dit boek bevat de principes van de staatsinrichting en de eisen van sociale overeenkomst welke dit moeten mogelijk maken. Van Jan-Frans Vonck weten wij niet met zekerheid of hij lid was van de loge.

Het
gebouw
van de
loge in de
Brusselse
Laken-
straat

Jean Jacques Rousseau; de leermeester

De loges waren wel antiklerikaal maar niet antireligieus. Was de 2de Brusselse loge revolutionair qua maatschappijopvatting, dan waren de twee andere loges en vooral deze van van der Noot conservatief met het behoud van de macht van de adel en kerk. De namen van de drie loges vertellen hun programma. De oudste uit 1740 'La Constance de l' Union' (de standvastigheid van de eendracht) en 'l' Union' uit 1742 streefden duidelijk naar het behoud van de bestaande machtsverhoudingen. De 2de loge 'l' Equité' (de billijkheid) was duidelijk vooruitstrevend. In deze loge vergaderden de meeste Vonckisten. Beide strekkingen de Vonckisten en de Statisten (volgelingen van van der Noot) waren verbonden door de afkeer voor de

Oostenrijkse *keizerkoster* Jozef II, die de macht van adel en kerk beknotte.

Voor van der Noot was de belangrijkste reden (zelfs de enige reden) het herstel van zijn status en zijn voorrechten, niet het welzijn van de burgers. Wij zullen later zien dat hij zijn oorspronkelijke medestanders verraadt en uitlevert aan de religieuze politie van von Franckenberg en aldus de revolutie vernietigt.

Ten gronde waren de broeders Vonck en hun kompanen de ideeën van Jozef II niet ongenegen vooral wat betrof de inkrimping van de kerkelijke en adellijke macht. Op lager niveau ontnam hij bv. de hertogelijke rechten van de landbouwers-meiseniers. Wel verweten zij hem zijn ongedurig handelen zonder enig overleg en vooral zijn pietluttige kostermentaliteit. Dit bracht grote onrust bij de bevolking en de handelaars, die tevens opgestookt werden door de berekende van der Noot. Dit was voor de handelaars, die hun zaken zagen slinken, dan ook een ongunstige tijd. Bovendien schuimden de spionnen van de Oostenrijkse generaal d'Alton Brussel af, op zoek naar mogelijke samenzweerders.

De hoogmoed van de hautaine d'Alton, die de Belgen als minderwaardig bezag en dus onbekwaam tot een algehele militaire opstand, bracht mee dat hij de opstand die zich onder zijn ogen ontwikkelde, niet opmerkte. Vanuit het aartsbisdom, geleid door de kardinaal, werd in samenspel met de Kapucijnen getracht de samenzweerders te ontmaskeren. Tot het uitbreken van de oorlogen was er geen bewijs van infiltratie door deze spionnen binnen de revolutionairen. Dit was vooral te danken aan de cultuur van stilzwijgen binnen de loges. Naast de advocaten waren er toch hoge geestelijken van Sint-Bernards en Tongerlo die de revolutie genegen waren omwille van haar sociaal fundament. Bij de edelen, leden van de loges, zien wij zeer belangrijke Belgische geslachten als de hertogen d'Ursel en d'Arenberg, graaf de la Marck en de prins de Ligne. Ook zij waren gegrepen door de lectuur van 'le Contrat Social' van Rousseau en zagen zijn stellingen als basis voor een nieuwe ordening: 'Vrijheid, Gelijkheid en Broederlijkheid'.

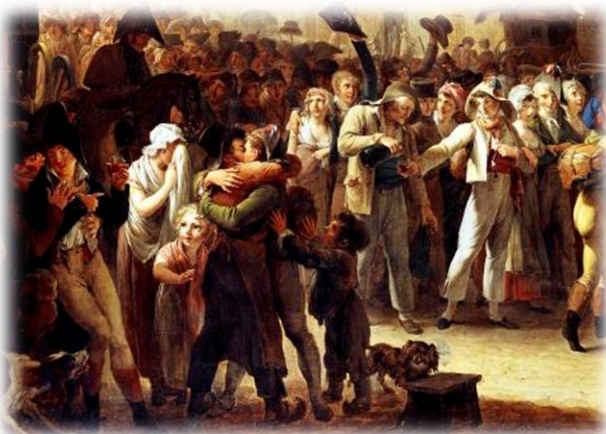
Vergeten helden

Bij het opzoekwerk voor de theaterproductie 'Onderweg naar Waterloo' werden we getroffen door de tragiek van 'les conscrits', de duizenden jonge mannen die tijdens het Frans bewind verplichte legerdienst moesten vervullen. Een zeer groot deel onder hen heeft nooit zijn geboortegrond teruggezien. De meeste onder hen bliezen hun laatste adem uit in gebieden waar ze nooit eerder over gehoord hadden. Hoewel de informatie veel schaarser is dan over bv. de beide Wereldoorlogen, konden we toch inspiratie putten uit het werk van enkele streekgenoten. We geven hier enkele korte passages...

In het oktobernummer van 1972 van het tijdschrift Eigen Schoon en de Brabander, schreef Emiel Van Cauwelaert een interessante bijdrage over Lombeekse jongens die sneuvelden als soldaat van Napoleon. Een fragment:

Het is welbekend dat Napoleon de militaire dienstplicht, anders genaamd "de conscriptie" invoerde, niet enkel in het eigenlijke Frankrijk, maar ook in België, Nederland, het Duitsland op de linkeroever van de Rijn, en in Piëmont (Italië), landen en gewesten die hij achtte te behoren tot "het Frankrijk met natuurlijke grenzen".

Het gevolg was dat heel wat Vlaamse jongens als 'conscrits' deelnamen aan de veldtochten van Napoleon en er niet zelden hun leven bij inschoten. De namen van deze 'jonge helden tegen wil en dank', meestal jongens van het platteland en doorgaans zonen van kleine boeren of van landbouwarbeiders, werden nooit geboekstaafd in de officiële geschiedenis. Zij kregen geen monumenten zoals die andere helden uit de Wereldoorlogen van de XX-ste eeuw. Zij waren in hun tijd onbelangrijk...

'De conscrits van 1807', een schilderij van Louis-Léopold Boilly

Natuurlijk behandelde ook Gerard Van Herreweghen dit onderwerp. In het DF-Klokje van maart - april 1989 verscheen een bijzonder interessante bijdrage over het droeve lot van enkele Pamelaars tijdens de Franse bezetting. Hieruit deze verhelderende passus over de invoering van het conscriptiestelsel.

Eeuwenlang waren de Europese legers uit vrijwilligers en huurlingen samengesteld. Gedwongen krijgdienst kenden onze voorvadersen niet. Maar de Fransen die tussen 1792 en 1800 zomaar 700.000 soldaten op de diverse slagvelden verloren, dachten er anders over. Door de wet van 5 september 1798 werden alle ongehuwde jongelui van 20 tot 25 jaar opgeroepen. De effectieve dienstplichtigen zouden bij loting worden aangeduid. Jaarklas na jaarklas diende zich te melden. Grote beroering en verontwaardiging hier ten lande. Vooral de plattelandsbevolking reageerde, te meer omdat er nog andere redenen waren om de Fransen niet in het hart te dragen. Reeds een maand later stak het openlijk verzet de kop op. De Boerenkrijg ontvlamde (1798-1799). Zowat overal kwamen jonge boeren in opstand. Hun slecht bewapende benden namen de ongelijke strijd op tegen de Franse bezetter, een strijd die tot mislukken gedoemd was. Na een jaar was deze idealistische rebellie bloedig neergeslagen. Allicht zijn er ook wel enkele Pamelaars in deze opstand betrokken geweest, maar hun namen zijn niet gekend. Intussen bleef de wet op de militaire conscriptie van kracht. Aanvankelijk waren er vele onwilligen die weigerden aan het oproepingsbevel gevolg te geven en zich ergens schuilhielden.

De Fransen noemden hen "refractaires". Ze werden opgespoord door de colonnes volantes die de dorpen uitkamden, op zoek naar dienstweigeraars. Zo'n refractaire was de Pamelaar Gillis Vereecken die toch gesnapt werd, maar op weg naar het opleidingskamp alweer op de vlucht ging. De rekruten moesten hun bestemming immers te voet bereiken.

Tot 1814 was dit conscriptiestelsel van kracht en moest de ene jaarklas na de andere naar de loting. Zo komt het dat tientallen en tientallen Pamelse jongens tegen hun zin in het Franse leger hebben gediend. Ze werden mede ingezet in alle landen waar Frankrijk de scepter zwaaide en in iedere oorlog die Napoleon ontketende. Pamelse militairen in gedwongen Franse dienst liggen zowat overal in Europa begraven: in Frankrijk zelf, in Nederland, in Italië, in Spanje, in Duitsland, in Rusland en op zee. Ze stierven voor een vreemd land en voor een doel dat het hunne niet was.

Voortbouwend op het artikel van Van Herreweghen, leverde François De Neef een knappe aanvulling in een latere editie van hetzelfde tijdschrift. Ook hieruit een korte bloemlezing:

Wanneer een soldaat stierf tijdens zijn legerdienst of sneuvelde aan het front, werd eerst de centrale administratie van het departement verwittigd, die op haar beurt de gemeentelijke overheid op de hoogte bracht. De meeste overlijdensberichten van dit soort die gespaard bleven vermelden "koorts" als doodsoorzaak. Zelden leest men in een akte 'gesneuveld'. Men kan zich afvragen of de administratie de gebruikelijke procedures wel kon toepassen na een grote veldslag met duizenden doden. Door het gevaar voor epidemieën was men immers verplicht om tot snelle begraving over te gaan.

Hoe dan ook, slechts enkele overlijdensberichten bereikten Pamel. Ze werden opgenomen in de overlijdensregisters van de Burgerlijke Stand en door Gerard Van Herreweghen uitvoerig besproken.

In het Algemeen Rijksarchief te Brussel bevinden zich de originele overlijdensberichten die diverse regimenten naar de centrale administratie stuurden. Deze duizenden ongerangschikte vellen werden samengebracht in een tiental bundels onder de naam 'Soldats belges morts à l'étranger'. Deze rapporten vermelden de datum van opname in het militair hospitaal, de 'ziekte' van de soldaat, en de datum van zijn overlijden. Enkele voorbeelden:

MATTHEU DE BEENHOUWER, chasseur au onzième régiment de chasseurs à cheval (jagers te paard), geboren te Pamel, gestorven op 31 oktober 1807 te Warschau.

JUDOCUS DE DUFFELEER, 20 jaar, soldat 103e régiment d'infanterie de ligne, geboren te Pamel, gestorven op 8 augustus 1809 te Metz, oorzaak: koorts.
PETER VAN DEN BERGHE, fuselier 55e régiment d'infanterie de ligne, geboren te Pamel, gestorven op 11 november 1812 te Valencia, oorzaak: koorts.

JAN-BAPTIST KESTENS, grenadier au 2e bataillon de la 71e de ligne, geboren te Pamel, gestorven 18 germinal om 3 uur in de namiddag in het burgerlijk hospitaal van St.-Malo, oorzaak: une fièvre maligne (een kwaadaardige koorts).

PETER APPELMANS, fusilier 112 régiment de ligne, 2e bataillon, 6e compagnie, geboren te Pamel, gestorven op 6 maart 1807 te Alexandrië, oorzaak: koorts.

WILLEM VAN LIERDE, fusilier 4e bataillon 1e compagnie 19e régiment de ligne geboren te Pamel, op 6 juni gestorven te Philipsruhe. Oorzaak: fièvre putride ("putride" betekent "rottend, in ontbinding"). Van Lierde stierf dus aan gangreen of koudvuur...)

Noteer ook dat de meeste ziekten in die tijd "koorts" werden genoemd. De medische wetenschap stond nog in haar kinderschoenen. De toestand in de militaire hospitalen van toen was zeer erbarmelijk, om niet van de middelen te spreken. Men kan zich de lijdensweg van al deze mensen moeilijk inbeelden.

Naast deze belangrijke auteurs lieten we ons ook inspireren door geschriften van Maurits Bronselaer, Serge Moonens, L. De Weerdt, Johan Opdebeeck en talrijke andere interessante publicaties. (WE)

Koning Willem I en zijn impact op het pensionaat van Ledeberg

Onze trouwe correspondent Hendrik Borginon staat weer klaar met een boeiend verhaal rond het Ledebergse pensionaat en dan meer bepaald over de periode vlak na de slag bij Waterloo.

Na de slag bij Waterloo werden onze gewesten bij Nederland gevoegd waar Willem I koning was. Koning Willem was zeer begaan met het onderwijs en had dit in het begin van zijn regeerperiode reeds grondig hervormd in Noord-Nederland. Dat omhelsde onder meer dat het 'hoofdelijk' onderwijs werd afgeschaft en het 'klassikaal' onderwijs zijn intrede deed.

Willem I, koning der Nederlanden

Wat was hoofdelijk onderwijs ?

Hier gaf de onderwijzer aan elk kind apart les. Het verliep op maat van de leerling zowel naar inhoud, taal of duur. Wat moesten die leerlingen kennen? Voor velen was dat hoofdzakelijk de Franse taal. Maar ook het Nederlands moest men kennen zodat men een fatsoenlijke brief kon schrijven zonder fouten en goed leesbaar. Bijbelse geschiedenis zal ook wel belangrijk geweest zijn. Dat hing allemaal af van wat de ouders verlangden. Bij dit hoofdelijk onderwijs werden de leerlingen afzonderlijk om beurt bij de leraar geroepen om slechts enkele minuten onderwijs te krijgen. Voor de rest van de tijd zaten de kinderen in hetzelfde lokaal om te studeren en te oefenen.

Maar het toezicht op de leerlingen was veelal onvoldoende en er heerste steeds heel wat lawaai.

Koning Willem I schafte die vorm van onderwijs af in 1806. In plaats daarvan kwam het klassikaal onderwijs.

Wat was klassikaal onderwijs ?

Hier werden de leerlingen onderverdeeld in groepen van kinderen met ongeveer gelijke vorming en dus meestal ook van ongeveer dezelfde leeftijd. Het onderwijs werd aan alle kinderen van een klas tegelijk gegeven. Men moet geen bolleboos in wiskunde zijn om in te zien dat hierdoor een grote tijdswinst voor de leerkracht optrad, en ook dat de kinderen per dag veel langer les ontvingen van een leerkracht. Dit klassikaal onderwijs kwam dus voort uit de behoefte van een grotere efficiëntie, of lees het anders, als een behoefte om kosten te sparen en tevens een beter resultaat te boeken voor de kinderen. Het had wel als nadeel dat men aan de behoeften van elk individueel kind afzonderlijk niet kon voldoen. Wij hebben allemaal alleen deze vorm van onderwijs genoten en vonden dat evident. Wij kunnen ons nu niet meer voorstellen waarom het invoeren daarvan niet probleemloos verliep. De moeilijkheid was dat men die lessen diende te geven op het niveau van de **gemiddelde leerling**. Het gevaar was natuurlijk dat sommige leerlingen niet konden volgen. Dat was niet alleen omdat sommige minder verstandig waren. De reden kon ook zijn dat ze niet goed konden zien wat er op het bord geschreven stond en dat niemand zich daar bewust van was of nog dat ze dyslexie hadden. En sommige kinderen rijpten ook trager dan de anderen en waren mentaal onvoldoende voorbereid.

De leraar moest ook zorgen dat alle kinderen heel de les door bleven opletten enz... Pedagogen ontwikkelden methodes om dat klassikaal onderwijs te optimaliseren. Nu was er in Haarlem een bekende kweek-school (normaalschool) met als directeur een bekende pedagoog, P.J.Prinsen.

"Meer dan 400 kwekelingen zijn door hem gevormd die, zo binnen het Rijk als in Nederlands Oost-Indië verspreid zijn, alwaar, bij de aanvragen om onderwijzers, steeds bij voorkeur zijn kwekelingen verlangd worden. De meesten hunner munten uit als kundige en bekwame onderwijzers, die een diepe blik in de kinderlijke ziel hebben leren werpen en haar naar vaste beginsels, volgens een natuurlijken gang, grondige kennis, zuivere begrippen aanbren-gen" (Jaarboek van de Nederlandse Letterkunde).

De leiding van het pensionaat van Ledeberg bij het begin van de inlijving van onze gewesten bij Nederland.

In die tijd was Jan Baptist Lindemans, gehuwd met Philippina Evenepoel, directeur van het pensionaat van Ledeberg. Hij kon die school met een groot aantal leerlingen niet alleen aan.

Het aantal leerlingen op dat ogenblik ken ik niet. In de bloeiperiode waren er dat meer dan honderd. Rond 1815 waren er dat wellicht heel wat minder. De normen waren destijds ca 60 leerlingen per leerkracht. Er waren dus ook één of meer hulpleraars nodig en ook toezichters. De kinderen waren er immers dag en nacht !

Vermits het een private school was moest de directeur familiaal ook voor zijn opvolging zorgen.

Het echtpaar had twee jongens en drie meisjes. De jongens waren in 1815 respectievelijk 8 (Jan Baptist) en 6 (Pieter Antoon) jaar oud. Het pleit voor die ouders dat ze in de nieuwe context waarin zij kwamen te leven, met een vorst die inzake onderwijs wel zeer progressief was, aan de spits wensten te staan voor het volgen van de nieuwe onderwijsmethodes. Zij stuurden hun zonen daarom in de jaren 1820 (ik ken de juiste periode niet) naar de vermaarde kweekschool in Haarlem.

Hun oudste dochter Thérèse was dan 11 jaar. Op dat ogenblik was er nog geen behoefte om ook de meisjes voor het onderwijs voort te bestemmen. Zij leerde de praktische organisatie van het pensionaat, waarschijnlijk met de bedoeling haar moeder te helpen en later op te volgen.

Ten slotte waren er nog de twee kleine meisjes, Barbe Henriette (toen 3 jaar) en Pauline (1 jaar). Barbe Henriette bleek een zeer grote aanleg te bezitten om studies te doen. Zij deed mee aan een algemene prijskamp die de staat had ingericht, haalde er de eerste prijs en bekwam aldus een studiebeurs. Zij ging dan voor drie jaar naar het "Institut de Madame de Beauvoir" in Luik dat toen als één van de beste scholen bekend stond.

Links: pedagoog
P.J. Prinsen
(1777-1854)

Rechts:
De 'kweekschool'
in Haarlem

Barbe Henriette Lindemans

Een pittig detail daarbij is dat die Madame de Beauvoir met haar meisjesnaam Marie Louise Couvin heette, en dat zij gehuwd was met Louis Etienne Beffroy de Beauvoir. Deze was een Fransman die deel had uitgemaakt van de Convention in Frankrijk en die de doodstraf van Louis XVI mee had gestemd. Nochtans kwam hij nadien op voor de vrijlating van de opgesloten priesters. Bij de restauratie is hij uit Frankrijk moeten vluchten en kwam hij in Luik terecht. Hij was daar advocaat en logeman. Maar in 1824 stierf hij daar "chrétiennement".

Het Institut de Madame de Beauvoir was wel katholiek ingesteld. Barbe Henriette Lindemans zou daar verbleven hebben van 1824 tot 1827, zonder naar huis te komen. Bij een onverwacht bezoek van koning Willem I aan dit instituut ondervroeg hij de leerlingen. Marie Lecoyer verhaalt : 'Son attention fut attirée sur la jeune demoiselle Lindemans dont s'enorgueillissait Mme de Beauvoir. Il admira la justesse de ses réponses et la complimenta pour la perfection avec laquelle elle avait exécuté certains ouvrages de tapisserie et de broderie.' Willem was dus onder de indruk van haar kennis en van haar vingervaardigheid.

Over de schoolse activiteiten van de jongste dochter Pauline is mij evenwel niets bekend.

De hervorming van het pensioonaat van Ledeberg

In die jaren rijpte dus de gedachte om het pensioonaat aan de moderne tijd aan te passen. Wie de architect is geweest achter dat plan weet ik niet. Was het nog de vader Jan Baptist die deze vernieuwing heeft geconcipeerd, of was het zijn vrouw Philippina Evenepoel, of de oudste zoon Jan Baptist ? Zoon Jan Baptist had in 1824, op 17-jarige leeftijd, zijn diploma van leraar in het middelbaar onderwijs behaald. Haast onmiddellijk werd hij door het gemeentebestuur van Pamel aangesteld als gemeentelijk onderwijzer en hielp hij ook zijn vader bij het onderricht in het pensioonaat. Die combinatie van onderwijzer voor de dorpschool en leraar in het pensioonaat is een constante in de geschiedenis van het pensioonaat. Waarom deed men dat wanneer het lesgeven in het pensioonaat toch al zo tijdrovend was ? Het moet zijn dat de inkomsten uit het pensioonaat toch niet zo hoog waren.

De vader stierf in 1827. Zijn zoon, Jan Baptist volgde hem op maar was toen maar 20 jaar oud. Jan Baptist en zijn boer Pieter Antoon waren opgetogen teruggekeerd uit Haarlem en wilden in jeugdige overmoed de daar geleerde methodes zo snel mogelijk in Ledeberg ingang te doen vinden. Dat hield in dat het klassikaal onderwijs zou worden ingevoerd, en dus dat jongens en meisjes afzonderlijk les moesten krijgen, en dat er maar één taal werd geduld om les te geven, het Frans natuurlijk, omdat de ouders vooral belang stelden in een goede kennis van het Frans. Moeten wij hen dat verwijten ? Laat ons eerst eens zien wat de generaties, die het hier nu voor het zeggen hebben, doen. Wij omarmen het Engels en kijken de andere kant op. Wij shoppen in allerlei shops, wij spelen games, en kennen alleen Engelse liedjes. Onze bedrijven hebben geen bestuur meer maar een management en staan onder een CEO en een groot gedeelte van de taal die het 'management' dan spreekt is Engels.

Meer en meer gaan zelfs stemmen op om in het onderwijs veel meer gebruik te maken van het Engels en dit met precies dezelfde argumenten als men het vroeger deed voor het Frans. Een blijk van Vlaamsgezindheid is nog alleen te spuwen op de Franstaligen en de centen in eigen zak te houden.

De Ledebergdries met op de achtergrond het jongenspensionaat.

Het invoeren van de nieuwe onderwijsvorm vergde heel wat inspanning. Doch, doe dat maar op 20-jarige leeftijd ! Wat gaf Jan Baptist bovendien het gezag over zijn broer en zusters om zijn plannen door te voeren ? Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat vanaf 1827 het de moeder, Philippina Evenepoel, is geweest die haar gezag heeft aangewend om alles in goede banen te leiden.

Er was vooreerst de materiële organisatie. Er waren drie klaslokalen ter beschikking in het gebouw. Ik vermoed dus dat ze de leerlingen in drie klassen hebben ingedeeld. Een even belangrijke opdracht was dan het opstellen van een leerprogramma voor de verschillende klassen en iedereen die daarbij betrokken was in die geest op te leiden. Als leerkrachten waren er Jan Baptist zelf, zijn broer Pieter Antoon, en vermoedelijk nog hulpleerkrachten. Vermits de meisjes afzonderlijk les moesten krijgen werd er een gebouw gekocht aan de overkant van de Dries.

Dit gebouw was vroeger een textielopslagplaats. Een zus van vader Jan Baptist Lindemans, namelijk Joanna Catharina, die ook in Pamel geboren is, was met Gaspard Beckers gehuwd en die hadden een handel in stoffen in Brussel. Waren dat misschien de eigenaars van dat pand ?

Het gebouw diende grondig aangepast te worden om er een school in te vestigen. Dat was eveneens een zeer belangrijke taak waarvoor moest worden gezorgd. Verder dienden ook de ouders ingelicht te worden over het nieuwe onderwijssysteem.

En ten slotte moest men binnen de familie Lindemans ook op zoek naar iemand die de meisjesschool kon leiden. Aan wie anders dan aan Barbe Henriette kon men dan denken ?

Dat alles was organisatorisch klaar geraakt in 1829.

Het meisjesspensionaat, gezien van op de Kapelleweide

Exit Willem I

Een jaar nadat de hervorming van het pensionaat van Ledeberg was doorgevoerd brak de Belgische Revolutie uit en moest Willem I het land verlaten. Toch is een deel van zijn streven op onderwijsgebied in Ledeberg gerealiseerd geworden en heeft zich van daar uit in de streek uitgebreid.

Hendrik Borginon.

(niet meer zo) vers van de pers

Over het algemeen is het Bart Caulier die in deze rubriek in vergeelde persberichten op zoek gaat naar schrijfsels over onze gemeente. In deze Rausa neemt Herman Van Herreweghen even die taak over. Hij geeft meer uitleg bij een bijzonder tragische gebeurtenis.

Dit doodsprentje van de drie juffrouwen Van Der Plas is afkomstig uit het archief van Gerard Van Herreweghen. Omdat één van de zussen in Pamel was geboren wou ik er meer van weten en omdat ze 'gezamenlijk uit het leven gerukt waren' in Brussel in 1917, dacht ik dat hun overlijden misschien iets met de oorlog te maken had.

Maar eerst wat over het gezin van Jozef-Theophiel Van Der Plas. Hij was geboren in Pamel op 29 november 1866 en is in Kester op 2 januari 1895 gehuwd met Philippina Crispeels uit Kester. Hij staat vermeld als schrijnwerker, zij als herbergierster. De eerste twee kinderen, Julia en Coleta Helena zijn geboren in Kester, maar het derde, Franciscus, is in Pamel geboren op 28 juni 1900 wat er dus op wijst dat het gezin kort voordien naar Pamel verhuisd is.

Nadien volgen nog Victor (°P.), Clementina Georgia (°P.) en Boudewijn (°Halle). Het gezin woonde in de Lombeekstraat nr. 7 maar, op 11 juni 1912 zijn ze uitgeschreven en naar St.Jans-Molenbeek getrokken, waar ze op nr. 208 van de Ninoofse Steenweg woonden.

Rik Van Herreweghen is op speurtocht gegaan en in de universiteitsbibliotheek van Gent vond hij in de krant *Het Volk*, 27ste jg., nr. 24 van dinsdag 30 januari 1917 onder de rubriek: "In België", het volgende:

Brussel, drievoudige verstikking op eene kamer van een achterhuis der Kanaalstraat, rechtover het ouderlingenhuis, woonden drie jonge dochters. De eigenaar van het huis was verwonderd ze 's morgens niet te zien beneden komen en ging zien. Hij vond ze alle drie door gas gestikt. Het parket is aldaar afgestapt maar men kent den uitslag van het onderzoek niet".

Maar het was niet het enige verstikkingsgeval. In dezelfde krant, dezelfde jg. Maar nu van donderdag 8 februari 1917 stond het volgende bericht:

Brussel. Immer gasverstikkingen. Maandagmorgen vond men op de Ninoofse Steenweg de neringdoeners, man en vrouw T., dood in hun bed. De gasdarm was losgeraakt en zoo waren de menschen verstikt geworden. In de Anderlechtstraat is de rentenierster Clementine C. op gelijkaardige wijze aan haar einde geraakt".

Een ouè

Iedereen kent nog wel de "tongtwisters" uit zijn schooljaren die als bedoeling hadden de zinnen zo snel mogelijk uit te spreken om vervolgens over je woorden te struikelen. Voor elk vak was er wel eentje. Zo had je voor Frans:

Si six scient six cyprès, ci-près, six cents scies scient six cent cyprès ci-près.

Voor Engels was er:

Three thin thieves thought a thousand thoughts. Now if three thin thieves thought a thousand thoughts how many thoughts did each thief think?

Voor Nederlands was er:

De koetsier poetst de postkoets met postkoetspoets

wat dan vertaald werd als iets in de zin van "de spoezie zwpoetst de spozwoezwoe met spoezwozwoe".

En als kinderen onder elkaar werd er dan het spelletje:

zeg ne kieë a zoeë rap as dagge kintj "wit pjeid, zwèt pjeid".

Gegarandeerd dat het eindigde als "zwizwei zwèzwei".

De Pamelaar, met zijn handelsmerk de platte 'au' (bv. de vaut, nen draud, è gaut, de straut, een kaut,...) kan er met zijn typische klanken toch ook een paar mooie maken. Één van die typische is de "ouè". Een klank die hij alleen en niemand anders kan maken!! (een goede tip voor de niet - Pamelaar die toch een poging wil ondernemen: hoe minder je mond en je lippen bewegen hoe beter...)

Een ouè!

Een ouè?

E ouè een ouè bouè!

Ouè?

Ja, è ouè een ouè bouè, zoué'n ouè.

En zouè?

Zouè zouè da ze zouè een ouè bouè ouè.

Zouè ouè een ouè bouè en ouè ouè een ouè bouè? Mog gouè!

Zouè ze zouè nie dat'n ouè een ouè bouè ouè en zouè'n ouèe nie dat ze zouè een ouè bouè ouè?

Volges mouè zouè ze zouè da ze zouè een ouè bouè ouè en zouè'n ouè dat'n ouè een ouè bouè ouè.

Zoeë zouè ze zouè en zouè'n ouè?

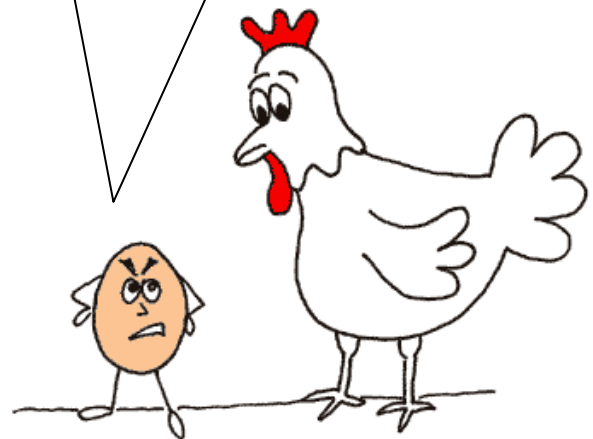
As'n ouè een ouè bouè ouè, en zouè ouè een ouè bouè, ik ouè een ouè bouè... da zèn drouè ouè'n.

Drouè ouè'n! Vé mouè? Allei gouè?

Mou ouè ouè ni ieën ouè! Ouè ouè drouè ouè'n bouè.

Dus é ouè, mouèn ouè en zouèn drouè ouè'n, da zèn vouèf ouè'n!

**Wie was'ter't ieëst,
ik of gouè?**

Marc Muylaert

**Zondag 26 april, GC Het
Koetshuis Strijtem, van 11
tot 18 uur. Gratis toegang!**

**ERFGOED
DAG**

Nooit meer thuis

Erfgoed Rausa is rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken bij een aantal erfgoedgebonden evenementen in de streek. Bovendien willen we ook nog een paar andere initiatieven even in het zonnetje zetten...

Plezante cafés: de gemeentebesturen van Roosdaal, Gooik, Lennik, Galmaarden, Bever en Herne, Pajottenland Plus en Muziekmozaïek zorgen voor een sensationeel lente-evenement. Het café, de herberg, het staminee, het waren vanouds dé ontmoetingsplaatsen voor Jan en alleman. Tussen **24 april en 3 mei** worden in al de genoemde gemeenten de plezantste etablissementen opnieuw plaatsen van eerlijk vertier. Raadpleeg zeker de website www.pajottenland.be! We kunnen je intussen wel al de Roosdaalse evenementen aankondigen:

24 april, In 't Rusten van den berg (Strijtem): The New Flamingos

25 april, 't Jagershof Strijtem; oude hits met Snekpen

27 april, 't Hart van Roosdaal (Pamel) pittige poëzie en ondeugende liedjes met Ivo van Strijtem en Walter Evenepoel.

29 april, Pajottenland (OLV-Lombeek): muzikant Stefan Timmermans en verteller Yves Hendrickx (e.a.).

30 april, Bistro a Point (OLV-Lombeek) KlAP.

1 mei, Monsken (Pamel): Balvokal, een schitterend ensemble met gezongen volksbal!

2 mei, 't Lof (Borchtlombeek) ambiance met Dirk Van Lierde en Wilfrid Moonen.

3 mei, Country Saloon Cheyenne (Katterem) volksbal met WZWZ

Proefcentrum Pamel Zondag 10 mei: Dag van de Aardbei

Wij zoeken oude filmpjes, affiches, foto's over de aardbeikweek voor de jubileumtentoonstelling...
Contacteer 054/32 08 46

Oproep!!!

Wie herinnert zich niet de boeiende tentoonstelling vorig jaar in het Koetshuis met de schitterende collectie van Kristof Verhumst. Onze jonge dorpsgenoot heeft intussen niet stil gezeten. Zijn collectie groeit nog steeds. Toch zou hij graag meer documenten, voorwerpen en verhalen hebben uit de eigen streek. Wie foto's, objecten of boeiende histories heeft uit de periode van WO1 zal door Kristof met open armen worden ontvangen. Contact: Verhumst_kristof@hotmail.com.

1 maart 2015 was een historische dag voor het erfgoed in onze streek! Onder massale belangstelling opende de gerestaureerde Mouterij haar deuren. Wat we te zien kregen was ronduit schitterend. Deze plek wordt zonder twijfel een van de erfgoedparels van de streek. In een van de volgende Rausa's gaan we hier meer aandacht aan besteden

De uitsmijter

We wuiven deze Rausa uit met een oud gedicht. Marie Borloo (Marieken va Ledie) placht het menigmaal te declameren aan haar kleinzoon Karel De Pever. Wij hebben de auteur niet kunnen achterhalen (misschien ken jij hem wel en laat je het ons weten), evenmin weten we of het dateert vanuit de periode van Napoleon. In elk geval zit de sfeer van die tijd zeker vervat in deze ontroerende verzen.

De kapitein en zijne moeder

Mijn dierbare dochter, als de haan
Ons morgen uit den slaap zal wekken
Laat ons alras reisvaardig staan
Wij zullen ver zeer verre gaan
En 't regiment voorbij zien trekken

Zij keren roemrijk uit den slag
Na jaren afzijns, en uw broeder
Dien ik door 't lot mij onttrokken zag
Zal ons omhelzen als hij plag
En troosten zijne bedrukte moeder

En 's morgens vroeg voor zonsopstand
Eer al 't gevogelte nog was wakker
Zo gingen zij door heide en zand
De moeder aan haar dochters hand
Twee schamele vrouwen langs den akker

Zij gingen uren uren wijd
De moeder stram en traag van voeten
De dochter huppelend aan haar zijd'
Doch beiden in hun ziel verblijd
Met hoop die alles kan verzoeten

Zij kwamen eindelijk aan den voet
Eens heuvels bij den weg gelegen
Het meisje klom er op met spoed
Verheug u moeder, o schep moed
'k Zie ginds een stofwolk opgestegen

Zij draaide 't hoofd al luisterend om
Mij dunkt ik hoor... of zijn 't de bijen

Die dommelen op de boekweitblom
O neen 't is trommelen van de trom
Daar zijn ze ons heil is te benijden

Mijn moeder is 't mij toegestaan
Ik wil zijn roer en ransel dragen
Opdat hij vrij met u mag gaan
Nu dalen ze af tot op de baan
Met harten die van vreugde jagen

Daar nadert op gemeten tred
Het regiment met trom en hoorn
Welaan mijn kind thans wel gelet
Laat ons door vrees nog angst ontzet
Met blikken door de rangen boren

Dan ach zij trokken al voorbij
En de enige die zij niet zagen
Van al wie wapens droeg was hij
De moeder zeeg van smart terzij
En 't meisje moest de droeve schragen

Maar moeder ... zo mijn oog niet mist
Dat kruis van eer, die blote degen
Die ginds de rangen deelt en splitst
De kapitein ... o God hij is 't
Hij ziet erkent ons, vliegt ons tegen

En op der vrouwen schel geroep
Van dierbare zoon en dierbare broeder
Zijn duizend ogen uit den troep
Gevestigd op een schone groep
De kapitein en zijne moeder

